

Oslo Barışının Katilleri - Mehmet Ali Tuğtan

Günümüzdeki Savaş: Aksa Tufanı ve Demirden Kılıçlar

7 Ekim 2023, tıpkı 7 Aralık 1941 gibi tarihte yerini sonsuza dek alacak bir sürpriz saldırı ile başladı. Gazze'de ortak bir operasyon merkezinden yürütülen ve Aksa Tufanı adı verilen Filistin saldırısına bölgeyi kontrol eden Hamas'ın askeri kanadı İzzeddin el Kassam Tuğayları'nın yanı sıra 14 farklı örgüt katıldı. Gazze'den fırlatılan binlerce roket İsrail'in güneyinden Tel Aviv'e dek geniş bir alandaki yerleşimlere isabet ederek sivil ve askeri kayıplara yol açtı. Buna paralel olarak,

Hamas'ın iktidarı ele geçirdiği 2007'den bu yana İsrail'in askeri ablukası altındaki Gazze'den kara, hava ve deniz yoluyla çıkan çok sayıda militan, yakınlardaki İsrail yerleşimlerine sızma hareketleri ile girip İsrail karakollarını ve askeri araçlarını ele geçirdi, asker ve sivilleri öldürdü ve çok sayıda insanı tutsak alarak Gazze'ye geri götürdü. Sabah saatlerinde başlayan bu saldırılarla tamamen gafil avlandığı görülen İsrail hükümeti ve güvenlik güçleri, günün ilerleyen saatlerinde [savaş durumu ilan etti](#). Ardından başlatılan Demirden Kılıçlar Operasyonu çerçevesinde İsrail ordusu, bir yandan birliklerini Gazze ve etrafındaki yerleşimlere kaydırırken Gazze'yi hava, kara ve denizden bombalamaya başladı. Öğleden sonra itibariyle [Gazze'ye havadan atılan bomba miktarı 16 tona ulaşırken](#), Filistin Sağlık Bakanlığı [yüzlerce sivilin saldırılarda öldüğü ve yaralandığını](#) rapor ediyordu. Aynı sıralarda İsrail medyasında da devam eden çatışmalarda [ölen İsrailli sayısının 300'ü geçtiği ve çok sayıda İsrail vatandaşının esir alınarak Gazze'ye götürüldüğü](#) bildiriliyordu.

Ertesi sabah Batı Şeria ve İsrail-Lübnan sınırında da daha ufak çaplı çatışmalar yaşanırken, İsrail hükümetinin önceliklerinin, acilen ülkenin güneyinde kontrolünden çıkan duruma tekrar hakim olmak ve ardından 2005 yılında tek taraflı olarak çıktığı Gazze'yi büyük çaplı bir hava ve kara harekatı ile tekrar işgal ederek Hamas ve diğer Filistin'li örgütleri ortadan kaldırmak olduğu görülmeye başladı.

Henüz yerel niteliğini yitirmemiş olan çatışmanın Lübnan, Suriye ve İran gibi bölge ülkelerini de içine alacak şekilde genişlemesinden korkuluyor. Bu saldırının Filistin-İsrail, Orta Doğu ve küresel boyutları önümüzdeki günler ve aylar boyunca tartışılacak elbet. Fakat ben bu yazıda, saldırı haberi duyulduktan sonra çoğumuzun sosyal medya akışına yansıyan genel kafa karışıklığı ve savrulmayı bir nebze olsun gidereceğini umduğum bir tarihsel perspektif sunmaya çalışacağım.

Filistin Sorununun Üç Dönüm Noktası

Filistin sorununun geçmişi yüz yıldan uzun ve çok sayıda dönüm noktası ile doludur. Bunlar arasında üç tanesini özellikle anmak gerekir: Bunlardan birincisi,

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK) Filistin mandası topraklarında birbiri ile ekonomik birlik içinde iki ayrı devlet kurulmasını öneren [181 No'lu kararı](#) kabul ederek bağımsızlığını ilan eden İsrail ile, kararı reddeden Filistin ve komşu Arap ülkeleri arasında yaşanan 1948 tarihli ilk Arap-İsrail savaşıdır. Taraflar arasındaki kendi aleyhine ciddi sayı ve güç farkına karşın İsrail'in kazandığı bu savaş, Filistin halkı için büyük çaplı toprak ve egemenlik kaybı ile sonuçlanmış ve Filistin/Arap kontrolünde kalan iki toprak parçası Gazze ve Batı Şeria, aralarında oluşan İsrail kontrolündeki bölgeyle birbirinden ayrılmıştır.

Filistin sorununda ikinci önemli dönüm noktası, 1967 Altı Gün Savaşı'dır. İsrail'in Mısır ve Suriye'ye sürpriz saldırısı ile başlayan bu savaş, İsrail'i ortadan kaldırmayı amaçlayan Arap komşuları için tam bir hezimetle sonuçlanırken İsrail, Mısır ve Suriye topraklarının yanısıra hem Gazze'yi hem de Batı Şeria'yı işgal etmiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMK) 22 Kasım 1967 tarihli [242 No'lu kararı](#) ile İsrail'i, Filistin halkının egemenlik haklarına saygı göstermeye ve işgal ettiği Filistin topraklarından (Gazze ve Batı Şeria) çekilmeye davet etmiştir. O günden beri, Filistin sorununa "İki devletli çözüm" ile anlaşılan şey temelde, İsrail halkının barış ve güvenlik taleplerinin yerine gelmesi karşılığında Filistin halkının özgürlük ve egemenlik taleplerinin yerine gelmesini sağlayacak şekilde BMGK 242 No'lu kararının gereğinin yerine getirilmesi, yani 1967 Altı Gün Savaşı öncesindeki sınırlara geri dönülerek 1948'deki sınırlar üzerinde biri İsrail diğeri Filistin olmak üzere iki egemen devlet kurulmasıdır..

Oslo Barışı

Filistin sorununda iki devletli çözüme en çok yaklaşılacak ve sorunun tarihindeki üçüncü önemli dönüm noktası, 1994 yılında yürürlüğe giren Oslo Antlaşmalarıdır. Dönemin ABD Başkanı H. W. Bush'un Filistin sorununa "Toprak karşılığında güvenlik ve barış" esasına dayalı bir çözüm bulunması çağrısı doğrultusunda toplanan Madrid konferansının ardından taraflar, 1991-1993 arasında Oslo'da gizli görüşmeler yürüterek anlaşma noktasına gelmişlerdir. Oslo Barışı, tarafların isteği kadar ABD'de iktidarı H. W. Bush'tan devralan Bill Clinton yönetiminin ve o dönemde batı ile iyi ilişkiler içinde olmayı önemseyen Rusya'daki Yeltsin yönetiminin desteğiyle oluşturulmuştur. Nitekim 13 Eylül 1993'te Beyaz Saray'ın

bahçesinde, Bill Clinton'un önünde barışın iki mimarı, İsrail başbakanı Yitzhak Rabin ve Filistin Kurtuluş Örgütü lideri Yaser Arafat el sıkışırken, 1. Oslo Antlaşmasına tarafların dışişleri bakanları Şimon Peres ve Mahmud Abbas'ın yanısıra dönemin ABD dışişleri bakanı Warren Christopher ve Rusya Federasyonu dışişleri bakanı Andrei Kozyrev de imza atmıştır.

Rabin ve Arafat, sahip oldukları siyasi güç ve karizma ile geçmiş çatışma ve güvensizlikler yüzünden tereddüt içindeki yandaşlarını bu köklü sorunun müzakere yoluyla çözülebileceğine ikna etmiştir. Nitekim barışa yaptıkları katkılar nedeniyle Arafat, Rabin ve Peres 1994 yılında Nobel Barış Ödülüne sahip olmuştur. Ancak Oslo Barışı sürekli olamamış, antlaşmaların gereği yerine getirilememiştir. Bunun da başlıca nedeni, her iki taraftaki barış karşıtlarıdır. İsrail tarafında Oslo barışına karşı çıkan sağcı partilerin sözcülüğünü, Likud lideri Binyamin Netanyahu üstlenmiştir. Oslo barışının sahip olduğu geniş uluslararası destek ve İşçi Partisi lideri başbakan Rabin'in hem güvenlik konularındaki tartışılmaz kariyeri, hem de siyasi gücü karşısında barışa doğrudan karşı çıkamayan Netanyahu, bunun yerine barış için Filistin tarafına verilecek ödünleri ön plana çıkartarak bu ödünleri vermeyi düşündükleri için Rabin hükümetinin "Yahudi değer ve kültürünü terk ettiğini" ilan etmiştir. Likud mitinglerinde aşırı sağcı göstericiler, "Hain Rabin!" sloganları eşliğinde Rabin'in [üstüne hedef işareti çizilmiş posterlerini yakmıştır](#). Bu düşmanlaştırma ve kutuplaşma, 4 Kasım 1995'te Rabin'in Oslo Barışını desteklemek için düzenlenen bir miting sırasında Yigal Amir adlı aşırı sağcı bir suikastçinin kurşunlarına kurban gitmesi ile sonuçlanmıştır. Rabin suikasti, tıpkı John F. Kennedy suikasti gibi sorularla dolu bir cinayet olarak tarihteki yerini alırken, takip eden yıl yapılan seçimleri Netanyahu liderliğindeki sağcı koalisyon kazanmıştır. Netanyahu'nun ilk işi, daha sonra bir yerleşimci lider ile [önündeki mikrofonun açık olduğunu fark etmeden konuşurken itiraf ettiği üzere](#), Oslo sürecini sabote etmek olmuştur. Antlaşmadaki bir güvenlik maddesini suistimal ederek işgal altındaki toprakların %90'ını İsrail'in güvenliği için kritik bölge ilan edip bu topraklardan çekilmeyi reddeden Netanyahu, takip eden on yıllar boyunca liderlik ettiği sağcı koalisyon hükümetleri ile birlikte işgal politikalarını kalıcılaştırmış ve iki devletli çözümü fiilen imkansız hale getirmek için çalışmıştır. Ancak Netanyahu ve sağcı ortakları, bu çabalarında yalnız değildir: Oslo barışının diğer katili, Filistin tarafında radikal örgütlere liderlik eden Hamas olmuştur. Tıpkı Netanyahu'nun Rabin'e cepheden karşı çıkamadığı gibi, Hamas liderliği de Arafat'a sürgünden dönüp Filistin Ulusal

Otoritesinin başına geçtiği ve Oslo barışını uygulamaya koyduğu süreçte cepheden karşı çıkamamıştır. Bunun yerine, İsrail'i meşru bir müzakere ortağı olarak tanımayı reddeden Hamas, sivil İsrail hedeflerine intihar saldırıları düzenlemek suretiyle barışın zeminini yok etmiştir. FKÖ liderliğinin Hamas'a karşı silah kullanmak konusundaki isteksizliği İsrail tarafında danışıklı döğüş şüphesi yaratarak Filistin Ulusal Otoritesinin müzakere pozisyonunu zayıflatmıştır. Belediye otobüsleri gibi sivil hedeflere yönelik saldırılar, İsrail tarafında infiale yol açarak Netanyahu'nun sıradan İsrail vatandaşlarını Filistinlilerle müzakere yoluyla barış ve güvenliğe kavuşamayacaklarına ikna etmesini kolaylaştırmıştır.

Barışın Katilleri Hala İş Başında

Geçtiğimiz ay, Beyaz Saray'daki tarihi Rabin-Arafat el sıkışmasınının 30. Yıl dönümüydü. 1993 Eylülündeki barışa dair iyimserlik dolu o tarihi törende Rabin, [şöyle demişti](#):

“Ey Filistinliler: Aynı toprakta ve ülkede beraber yaşamak bizim kaderimiz. Biz, savaştan kan revan içinde dönen askerler; dostlarının ve akrabalarının gözleri önünde öldüğüne tanık olan bizler; onların cenazelerine katılıp ailelerinin ve yetim bıraktıkları çocuklarının gözlerine bakamayan bizler; ebeveynlerin çocuklarını gömdükleri bir ülkeden gelen bizler; size karşı savaşmış olan bizler, size bugün yüksek ve berrak bir sesle haykırıyoruz: Bunca kan ve gözyaşı artık yeter. Yeter!”

Bugün, barışa katkıları ile Nobel ödülü alan liderlerin hiçbiri hayatta değil. İki devletli çözüm ise giderek uygulanamaz hale geldi. Oslo Barışının katilleri ise hala iş başında. Onlar değil ama, umarız ki kaderini çizdikleri Filistin ve İsrail halkları, otuz yıl önce çınlayan o berrak ve yüksek sesi bir gün tekrar hatırlar: “Bunca kan ve gözyaşı artık yeter. Yeter!”

Bu yazıya atıf için: Mehmet Ali Tuğtan, “Oslo Barışının Katilleri” *Panorama*,

Telif@*UIKPanorama*. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Ali Tuğtan, 2008 yılından bu yana İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. Doktora derecesini 2008 yılında Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi programından almıştır. Uzmanlık alanları Türk-Amerikan İlişkileri, Güncel Dünya Politikası ve Güvenlik çalışmalarıdır.